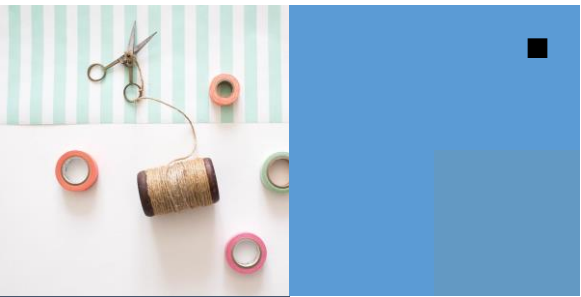

บทที่ 3 ความคิดสร้างสรรค์

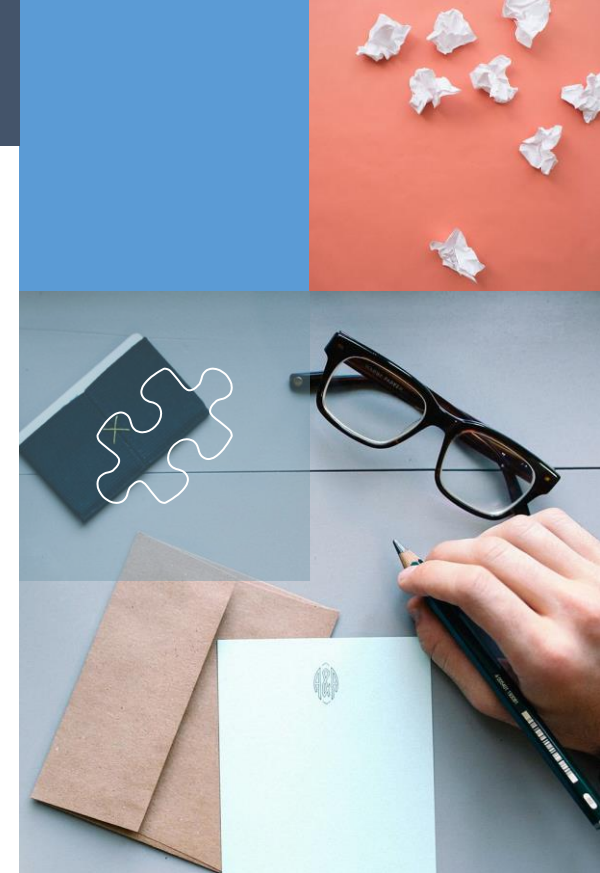
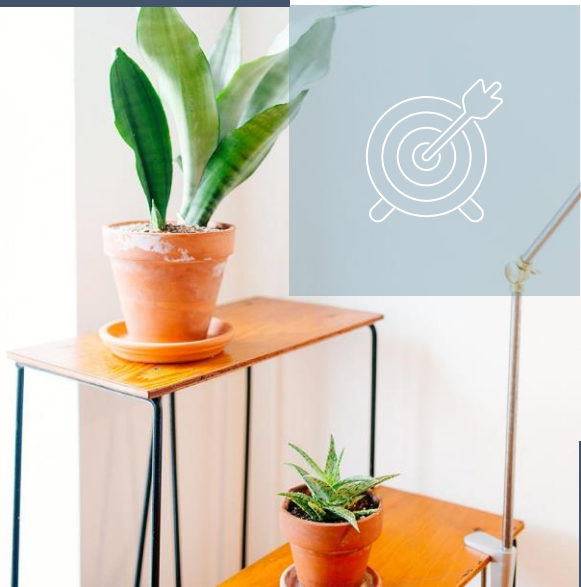
CREATIVE THINKING

ผศ.ดร.สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์

■ **ความคิดสร้างสรรค์** คือ ปรากฏการณ์ที่บุคคลสร้างสรรค์ “สิ่งใหม่” อาทิ ผลิต การแก้ปัญหา นวัตกรรม หรืองานศิลปะ ฯลฯ ซึ่งมีคุณค่า การจะตีความเกี่ยวกับ “ความใหม่” ขึ้นอยู่กับผู้สร้างสรรค์ หรือสังคม หรือแวดวงที่สิ่งใหม่นั้นเกิดขึ้น

กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ อาจเกิดขึ้นโดยบังเอิญ หรือโดยความตั้งใจ ซึ่งสามารถทำได้ ด้วยการศึกษา การอบรมฝึกฝน การระดมสมอง (Brain-storming) มากกว่าครึ่งหนึ่งของการค้นพบที่ยิ่งใหญ่ของโลก เกิดจากการค้นพบโดยบังเอิญ หรือการค้นพบสิ่งหนึ่งซึ่งใหม่ ในขณะที่กำลังต้องการค้นพบสิ่งอื่นมากกว่า

นิยามความคิดสร้างสรรค์

กระบวนการคิดของสมองซึ่งสามารถคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่ สามารถนำไปประยุกต์ทฤษฎีหรือปฏิบัติได้อย่างรอบคอบและถูกต้องจนนำไปสู่การคิดค้นและนวัตกรรม

สุวิทย์ มุลคำ (2547) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการทางปัญญาที่สามารถขยาย ขอบเขตความคิด ที่มีอยู่เดิมสู่ความคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างไปจากความคิดเดิม และเป็นความคิดที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดเชื่อมโยงที่พยายามหาทางออกหลายๆ ทาง ใช้ความคิดที่ หลากหลาย แสวงหาความเป็นไปได้ใหม่ๆ และนอกกรอบ คัดสรรหาทางเลือกใหม่ๆ และพยายาม ปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งมีวิธีการอยู่ 6 ขั้นตอน คือ

แสวงหาข้อบกพร่อง
(Mess Finding)

มองปัญหาทุกด้าน (Problem Finding)

หาคำตอบรอบด้าน
(Solution Finding)

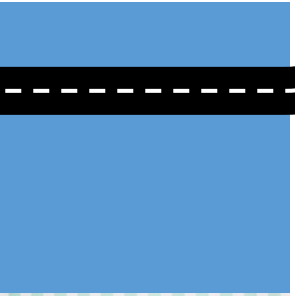
รวบรวมข้อมูล
(Data Finding)

แสวงหาความคิดที่หลากหลาย
(Idea Finding)

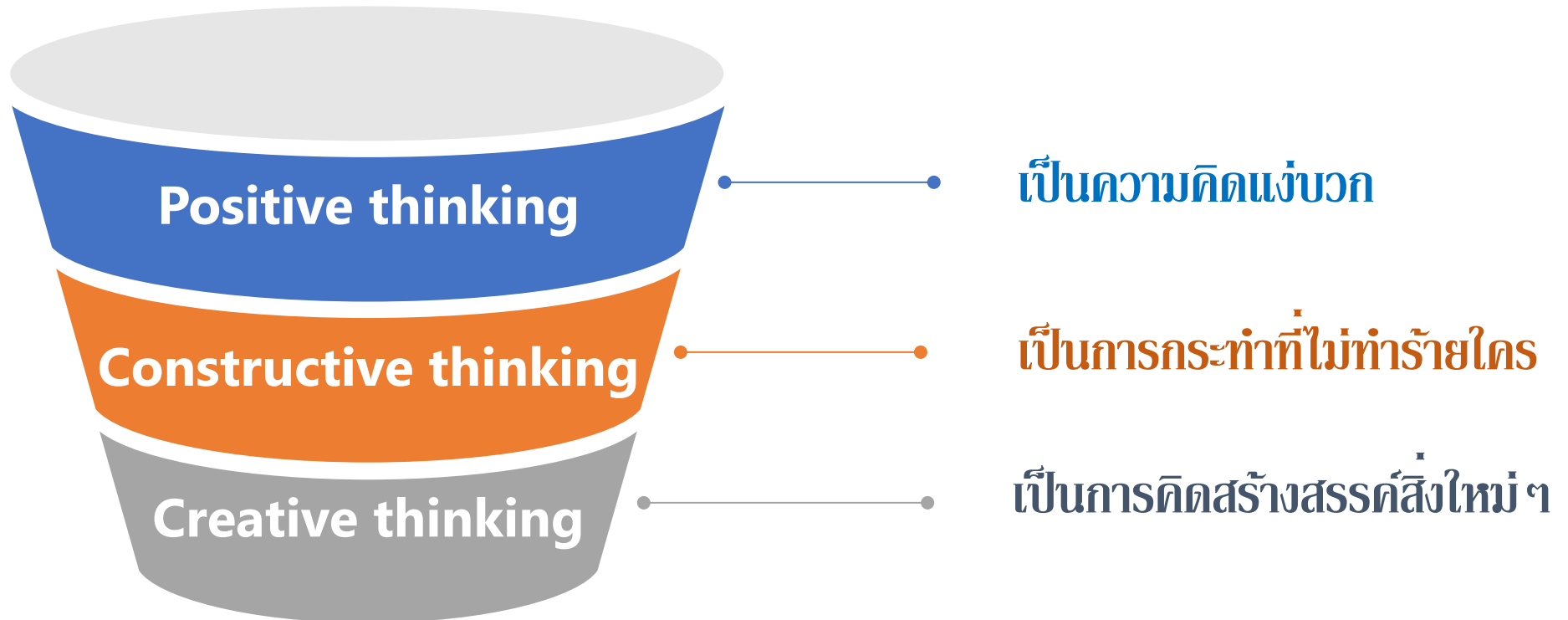

หาข้อสรุปที่เหมาะสม
(Acceptance Finding)

ความคิดสร้างสรรค์

มีความหมายแยกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ

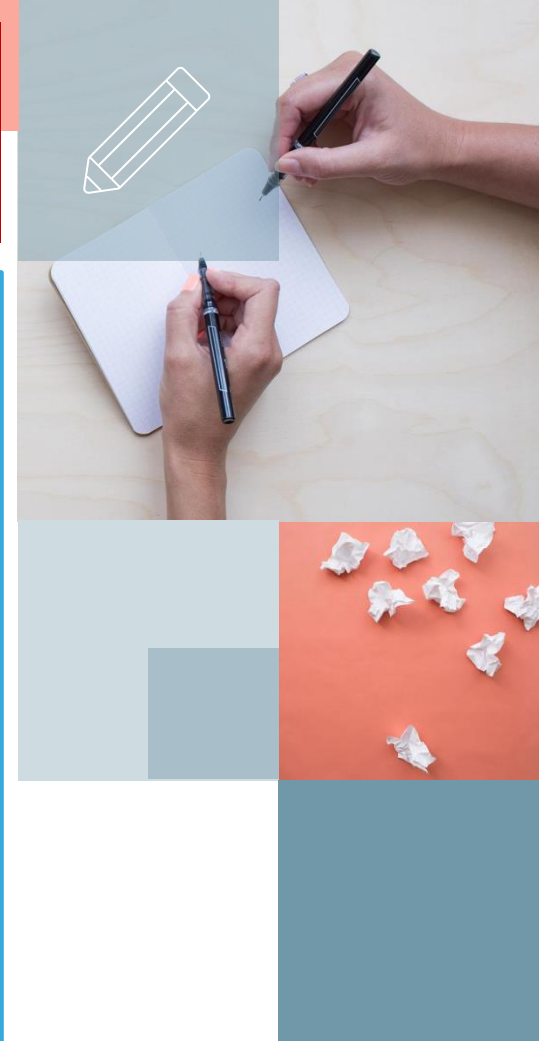
ความคิดสร้างสรรค์ เกิดขึ้นได้ 2 ทาง :

- 1 เริ่มจาก จินตนาการ แล้วย้อนสู่ความจริง เกิดจากการที่เรานำความฝันและจินตนาการ ซึ่ง เป็นเพียงความคิด ความใฝ่ฝันที่ยังไม่เป็นจริง แต่เกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำให้ความฝัน นั้นเป็นจริง
- 2 เริ่มจาก ความรู้ที่มี แล้วคิดต่อยอดสู่สิ่งใหม่ ที่เรียกว่า นวัตกรรม (Innovation) เกิดจากการนำ ข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่มาคิดต่อยอด หรือคิดเพิ่มฐานข้อมูลที่มีอยู่ จะเป็นเหมือนเขียนความคิดให้เรา คิดในเรื่องใหม่ ๆ

กระบวนการความคิดสร้างสรรค์

- 1 เกิดสิ่งกระทบความรู้สึกให้ต้องคิด** เป็นต้นเหตุหรือสาเหตุของเรื่องที่ต้องใช้ ความคิดในการทำ ให้เรื่องนั้น ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์
- 2 รวบรวมข้อมูล** เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทุกประเด็น ทุกแง่มุม
- 3 แยกแยะ** วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาแยกแยะ วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ หรือดูความเชื่อมโยงระหว่างกัน
- 4 การคิดและทำให้กระจ่างชัด** จัดระบบความคิดตามข้อมูลที่ได้แยกแยะและวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ แล้วให้สามารถมองเห็นภาพ ขั้นตอน ความเชื่อมโยงของแต่ละส่วนได้อย่างชัดเจน
- 5 แสดงออก** เป็นการนำเสนอผลจากการคิดเพื่อทดสอบความคิดและพิสูจน์ให้เห็นจริง

การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

1. **ทางตรง** คือ การฝึกอบรม

2. **ทางอ้อม** อาจทำได้หลายวิธี เช่น

2.1 ยอมรับในความสามารถของแต่ละบุคคล

2.2 แสดงให้เห็นว่าความคิดที่แสดงออกมานั้นมีคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ได้

2.3 อย่าพยายามให้ทุกคนคิดไปในแนวทางเดียวกัน ต้องยอมรับในความคิดที่แปลก

2.4 อย่าสนับสนุนเพียงผลงานเหมือนกับผู้ที่เคยได้รับรางวัล หรือเป็นที่ยอมรับมาแล้ว ควรให้การสนับสนุน ยกย่องชมเชย หรือให้รางวัลกับผลงานที่แปลกใหม่แต่มีคุณค่า

2.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้คิดค้นผลงานที่สร้างสรรค์อย่างไม่มีขีดจำกัด

2.6 ให้กำลังใจและเอาใจใส่ต่อการสร้างสรรค์ผลงาน ที่อาจต้องใช้เวลาและค่อยเป็นค่อยไป

วิธีการฝึกเพื่อพัฒนาศักยภาพการคิดสร้างสรรค์

① **ฝึกคิดเชิงบวก (Positive Thinking)** การฝึกคิดเชิงบวก นอกจากจะช่วยให้เราฝึกการแสวงหาโอกาสแล้วยังช่วยให้เราเกิดการเรียนรู้ ที่เหนือกว่าคนอื่น เพราะถ้าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น เราสามารถเรียนรู้ทั้งสิ่งที่คนทั่วไปเขารู้กันแล้ว เรายังเรียนรู้ในสิ่งที่คนอื่น ๆ เขามองข้ามไป เมื่อเราฝึกแบบนี้ไปนาน ๆ หลาย ๆ ครั้งเข้า จำนวนเท่าของความรู้ของเราจะเหนือกว่าคนทั่วไปอย่างน้อยสองสามเท่าตัว

② **ฝึกคิดย้อนศร (Backward Thinking)** เมื่อไหร่ก็ตามเราคิดสวนทางกับคนอื่น อาจจะทำให้เรา เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่ดี ๆ ขึ้นมาก็ได้ ตัวอย่าง....การทำธุรกิจที่ตรงกันข้ามจากคนอื่น เช่น ปกติรถเสีย ต้องพารถไปหาอู่ แต่เมื่อคิดใหม่คือเอาอู่ไปหารถ จึงทำให้เกิดธุรกิจบริการซ่อมรถฉุกเฉินขึ้นมา มากมาย หรือเมื่อก่อนถ้าเราจะกินพิซซ่าเราจะต้องไปที่ร้าน แต่เมื่อมีคนคิดย้อนศร คือ ส่งพิซซ่าไปหา ลูกค้าจึงเกิดธุรกิจ Home Delivery ขึ้นมามากมาย ปัจจุบันนี้เกิดธุรกิจอีกมากมาย เช่น การส่งดอกไม้ ร้านหนังสือ เป็นต้น

③ **ฝึกริดในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ (Impossible Thinking)** บางสิ่งบางอย่างที่เราเคยคิดว่ามัน เป็นไปไม่ได้ในอดีต แต่ในปัจจุบันมัน เป็นไปได้และเป็นไปแล้ว สิ่งที่เราคิดว่าเป็นไปไม่ได้ในวันนี้ มันอาจจะเป็นไปได้ในอนาคต ดังนั้นอะไรก็ตามที่เราคิดว่าเป็นไปไม่ได้ อย่าเพิ่งด่วนตัดทิ้งไป เพราะนั่นเท่ากับ เป็นการดับอนาคตแห่งความคิดสร้างสรรค์ของเราเอง

ที่มา <http://www.signorscience.com>

การโคลนนิ่งแกะที่ช็อคอลลี

- ได้รับการโคลนโดยใช้วิธีการที่เรียกว่าการถ่ายโอน นิวเคลียสของเซลล์ร่างกาย (somatic cell nuclear transfer หรือ SCNT) ประสบความสำเร็จเพียงแค่งกับ แกะที่ช็อคอลลีในช่วงกลางปี 1990 การศึกษาครั้งที่ 1 ที่ตีพิมพ์ในวารสาร Cell
- ถูกเรียกว่าเป็นยุคใหม่สำหรับการวิจัยทางการแพทย์และได้รับการดำเนินการต่อจนสำเร็จโดย นักวิทยาศาสตร์ที่สถาบันประสาทวิทยาแห่งประเทศไทยที่เชียงใหม่

④ **ฝึกคิดบนหลักของความเป็นจริง (Thinking Based Principle)** การฝึกคิดแบบนี้คือ การคิด วิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ โดยย้อนกลับไปหาหลักความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ ว่าคืออะไร

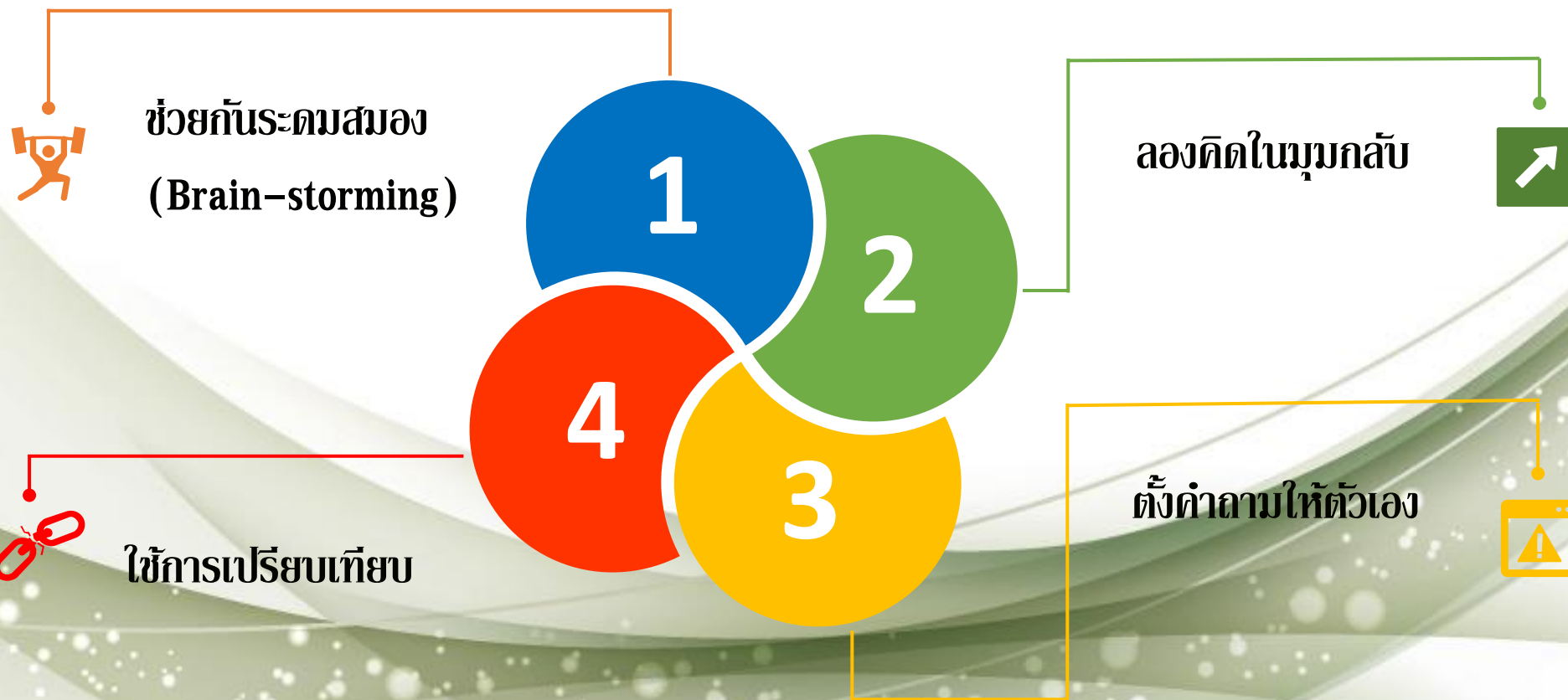
⑤ **ฝึกคิดข้ามกล่องความรู้ (Lateral Thinking)** การคิดข้ามกล่องความรู้คือการนำเอาความรู้ที่มีอยู่ในหัว ในเรื่องต่าง ๆ มาไขว้กัน ยิ่งเรามีกล่องความรู้หลากหลาย โอกาสที่เราจะคิดข้ามกล่องเพื่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ มีมากยิ่งขึ้น

ข้อควรปฏิบัติในการพัฒนาทัศนคติและพัฒนานิสัยนักคิดสร้างสรรค์ มี 9 ข้อ

1. **อย่าคิดแง่ลบ ต้องคิดแง่บวก** : ช่วยสร้างให้เกิดความเชื่อมั่น
2. **อย่าชอบพวกรากลากไป** : กล้าคิดเอง/เชื่อมั่นตนเอง/กล้าเรียนรู้/พัฒนา
3. **อย่าปิดตนเองในวงแคบ** : เปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ / ความรู้ใหม่จะช่วยให้เกิดมุมมอง/ต่อยอดสู่ความคิดใหม่
4. **อย่ารักสบาย ทำไปเรื่อย ๆ** : มุ่งความสำเร็จเพราะความสำเร็จต้องแลกมาด้วยความบากบั่นด้วยหยาดเหงื่อ
5. **อย่ากลัว ต้องกล้าเสี่ยง** : ต้องฝึกตนเองให้เป็นคนทำทลายตนเอง/ให้คิดสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ
7. **อย่าท้อใจกับความผิดพลาด** : ต้องเรียนรู้จากความล้มเหลว/ความผิดพลาดเป็นครูเพื่อเรียนรู้ในก้าวต่อไป
8. **อย่าละทิ้งความคิดใด ๆ จนกว่าจะพิสูจน์ว่าไร้ประโยชน์** : ต้องชะลอการตัดสินใจเพราะบางคิดเห็นอาจจะยังใช้ไม่ได้ในตอนี้
9. **อย่ากลัวการเผยแพร่ผลงาน** : ต้องกล้าเผยแพร่ผลงานที่แตกต่างเพราะหลายครั้งที่การค้นพบใหม่ ๆ มาจากความคิดแหวกแนว

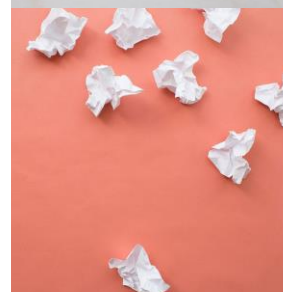
วิธีพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ที่มักใช้ในการทำงาน

วิธีการปรับปรุงทักษะความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์และการค้นหาวิธีการแก้ปัญหาเป็นกิจกรรมที่ปฏิสัมพันธ์กับความพยายามแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ด้วยการใช้เหตุผล (ตรรกะ) หนึ่งเชื่อมโยงไปยังอีกเหตุผลหนึ่งเป็นขั้นตอนขึ้นไปเรื่อยๆ เพื่อให้บรรลุการแก้ปัญหา **เรียกวิธีการนี้ว่า “ความคิดแนวตั้ง” (Vertical thinking)** ซึ่งเป็นการใช้ งานสมองซีกซ้ายเป็นหลัก

1. วิวัฒนาการ (Evolution)

- เป็นวิธีการที่ปรับปรุงให้ดีขึ้นด้วยวิธีการแบบสะสมทีละขั้นตอน
- ความคิดใหม่เกิดจากความคิดหลากหลาย
- แนวทางการแก้ปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดจากแนวทางเก่าๆ แต่ปรับปรุงให้ดีขึ้น

2. การผสมผสาน (Synthesis)

- เป็นการผสมผสาน/สังเคราะห์แนวคิดที่ 1 กับ ที่ 2 เป็นแนวคิดใหม่ที่เป็นแนวคิดที่ 3
- เช่น ความคิดเกี่ยวกับหนังสือแมกกาซีนกับเครื่องเล่น CD จนเป็นหนังสือที่เปิดฟังได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้พิการตาบอด

3. การปฏิวัติ (Revolution)

ความคิดใหม่ ๆ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย เช่น แทนที่อาจารย์บรรยายให้นักศึกษาฟังแบบเดิม ๆ เปลี่ยนเป็นให้นักศึกษาทำงานเป็นทีม/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันด้วยการนำเสนอสิ่งที่ตนค้นพบ

4. เปลี่ยนวิธีการ ใหม่ (Reapplication)

ปรับมุมมองเรื่องเก่า ด้วยมุมมองใหม่หรือมองแบบนอกกรอบ เช่น การใช้คลิปหนีบกระดาษเป็นไซดอง

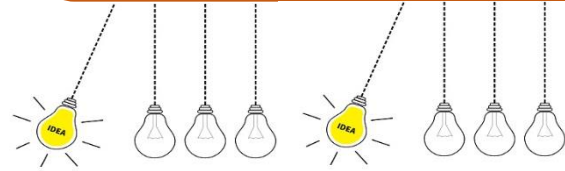
5. เปลี่ยนทิศทาง (Changing Direction)

เป็นการปรับเปลี่ยนทิศทาง การมองปัญหา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

1 ทุกปัญหามีคำตอบเดียว

2 มีคำตอบที่ดีที่สุดอยู่แล้ว

3 คำตอบที่สร้างสรรค์ซับซ้อนเกินไป

4 คิดว่าไม่ต้องทำอะไร เดี่ยวก็คิดได้

สิ่งที่หยุดยั้งความคิดสร้างสรรค์

1. อดตี ยิ่งอายุมาก ยิ่งมีอคติมาก

คนที่มีอายุมากกว่าก็เลือกที่จะปิดโอกาสในด้านต่าง ๆ กับคนรุ่นใหม่

2. ยึดติดกับภาระหน้าที่มากเกินไป

การที่พนักงานบางกลุ่มในองค์กร แสดงอาการต่อต้านอย่างชัดเจน ซึ่งเรามักจะเรียกผู้คนกลุ่มนี้ว่า “กลุ่มต่อต้านการเปลี่ยนแปลง”

3. หมดหวังที่จะเรียนรู้ ชอบอ้างว่าอายุมาก

อ้างไม่มีเงิน/ไม่มีเครื่องมือ/ไม่มีความสามารถ / ชอบจำกัดตนเอง

4. ปิดกั้นตนเอง

รับความคิดดี ๆ แต่ไม่ยอมรับเพราะไม่ชอบ/หรือไม่คุ้นเคย
ในสงครามเวียดนาม ทหารอเมริกันแก้ปัญหาเรื่องทากดูดเลือดด้วยการสวมถุงน่องสตรี

สรุปความหมายและขอบเขตของความคิดสร้างสรรค์

1. ความสามารถ (Ability) ในการจินตนาการหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งมีได้เริ่มต้นจาก สุนทรียภาพ แต่เป็นการสร้างสรรค์ความคิดใหม่จากการผสมผสาน (Combining หรือ Synthesizing) เปลี่ยนแปลง (Changing) หรือการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reapplying) ความคิดสร้างสรรค์บางเรื่องอาจน่าทึ่งและยอดเยี่ยมมาก บางเรื่องอาจจะเป็นเรื่องพื้น ๆ ธรรมดาที่คน ส่วนใหญ่มองข้าม

2. ทักษะ (Attitude) คือความสามารถที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงและสิ่งใหม่ ๆ พร้อมทั้งจะ เล่นกับความคิดที่หลากหลายและความเป็นไปได้ (Probability) มีความคิดที่ยืดหยุ่น ชอบเห็นสิ่งที่ดีขึ้น และพร้อมที่จะปรับปรุงอยู่เสมอ

3. กระบวนการ (Process) ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะทำงานหนักเพื่อพัฒนาความคิดและ แนวทางแก้ปัญหาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปหรือปรับปรุงให้มี ความสมบูรณ์ขึ้นตามลำดับ ความคิดสร้างสรรค์ที่เยี่ยมยอดไม่เคยปรากฏว่าเกิดจากการคิดเพียงครั้ง เดียวหรือจากกิจกรรมสั้น ๆ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์รู้ว่า การปรับปรุงให้ดีขึ้นสามารถทำได้

คำถามทบทวน

1. ความคิดสร้างสรรค์ คือ ปรากฏการณ์ที่บุคคลสร้างขึ้น หรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญ?
2. ความคิดสร้างสรรค์ เป็นการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาแบบปลายเปิดเช่นไร?
3. กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ มีขั้นตอนอย่างไร?
4. วิธีการฝึกคิดเชิงบวกสามารถพัฒนาศักยภาพการคิดสร้างสรรค์เช่นไร?
5. ความคิดข้างเคียง (Lateral Thinking) มีลักษณะเป็นเช่นไร?
6. สิ่งที่ยุ้ดยั้งความคิดสร้างสรรค์ มีอะไรบ้าง?

THANKS